

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

УХВАЛЕНО
рішенням Вченої ради ДНМУ
протокол № 10
від 29.05.2025 року

ВВЕДЕНО В ДІЮ
наказом ректора ДНМУ
від 29.05.2025 року № 125

В.о. ректора ДНМУ,
професорка

Майя ЄРМОЛАСВА

**ПОЛОЖЕННЯ
ЩОДО ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЮ) У
ДОНЕЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ
МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

УКЛАДАЧІ

Майя ЄРМОЛАЄВА – в.о. ректора Донецького національного медичного університету, доктор медичних наук, професорка;

Ольга ЧЕРНИШОВА – проректор з навчально-педагогічної роботи Донецького національного медичного університету, доктор медичних наук, професорка;

Олена САМОЙЛЕНКО – вчений секретар Вченої ради Донецького національного медичного університету, кандидат педагогічних наук, доцентка;

Сергій ДУБИНА – декан медичного факультету № 2 Донецького національного медичного університету, кандидат медичних наук, доцент;

Сергій ТАТАРКО – завідувач кафедрою анатомії людини, фізіології та патологічної фізіології Донецького національного медичного університету, доктор медичних наук, професор;

Сергій СЕРБІН – доцент ЗВО кафедри анатомії людини, фізіології та патологічної фізіології Донецького національного медичного університету, кандидат медичних наук, доцент.

Дане положення щодо протидії булінгу (цькуванню) у Донецькому національному медичному університеті складається з 8 розділів. Дане Положення щодо протидії булінгу (цькуванню) у Донецькому національному медичному університеті регламентує організацію роботи по запобіганню та протидії булінгу та базується на нормативно-правових актах, які перелічені у даному положенні.

Положення про щодо протидії булінгу (цькуванню) у Донецькому національному медичному університеті / укладачі: М.В. Єрмолаєва, О.Є. Чернишова, О.В. Самойленко, С.О. Дубина, С.В. Татарко, С.І. Сербін. – Лиман/Кропивницький: ДНМУ, 2025. – 22 с.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Це Положення щодо протидії булінгу (цькуванню) у ЗВО Донецький національний медичний університет (далі – Положення) регламентує організацію роботи по запобіганню та протидії булінгу.

1.2. Основною метою протидії булінгу є створення безпечного освітнього середовища, психологічне, фізичне, економічне забезпечення та підвищення ефективності освітнього процесу ЗВО Донецький національний медичний університет (далі – Університет), формування негативного ставлення до булінгу, захист психологічного здоров'я і соціального благополуччя всіх його учасників: здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, співробітників.

1.3. Головними завданнями є ознайомлення здобувачів вищої з поняттям «булінг», його видами та проявами; навчання конструктивним формам спілкування, поведінковим реакціям; зняття деструктивних елементів у поведінці; творче вирішення конфліктних ситуацій; усвідомлення і прийняття відмінностей; розвиток адекватного рівня самооцінки й самоконтролю; формування навичок саморегуляції, внутрішніх афективних процесів та емоційної адекватності в контактах здобувачів вищої освіти з навколишнім світом; підвищення рівня самосвідомості здобувачів вищої освіти, встановлення зв'язку із власним внутрішнім «я» та один із одним; вміння вільно виражати почуття.

1.4. Робота щодо протидії булінгу базується на таких нормативно-правових актів:

- Конституція України;
- Закон України «Про освіту»;
- Закон України від 18.12.2018 р. № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»;
- Сімейний Кодекс України;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III «Про охорону дитинства» (зі змінами);
- Лист МОН України від 29.12.2018 року № 1/9-790 «Щодо організації роботи у закладах освіти з питань запобігання і протидії домашньому насильству та булінгу»;
- Лист МОН України від 29.01.2019 року № 1/11-881 «Рекомендації для закладів освіти щодо застосування норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII»;
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 року № 1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти» (зареєстровано в Міністерстві

юстиції України 03 лютого 2020 р. за № 111/34394).

1.5. Терміни, використані в цьому Положенні, вживаються в таких значеннях:

- кривдник (булер) – учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, яка вчиняє булінг (цькування) щодо іншого учасника освітнього процесу;
- потерпілий (жертва булінгу) – учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, щодо якої було вчинено булінг (цькування);
- спостерігачі – свідки та (або) безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування);
- сторони булінгу (цькування) – безпосередні учасники випадку: кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності).

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у Законах України «Про освіту», «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

1.6. Суб'єктами реагування в разі настання випадку булінгу (цькування) в Університеті (далі – суб'єкти реагування) є:

- служба освітнього омбудсмена;
- служби у справах дітей;
- центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- органи місцевого самоврядування;
- керівники та інші працівники Університету;
- керівний склад Університету або уповноважений ними орган;
- територіальні органи (підрозділи) Національної поліції України.

Суб'єкти реагування здійснюють заходи, спрямовані на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в навчальних підрозділах Університету згідно із Планом заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в навчальних підрозділах Університету, затвердженим ректором Університету.

1.7. Науково-педагогічні та інші працівники закладу вищої освіти в разі, якщо вони виявляють булінг (цькування), зобов'язані:

- вжити невідкладних заходів для припинення небезпечного впливу;
- за потреби надати домедичну допомогу та викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги;
- звернутись (за потреби) до територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України;
- повідомити керівника навчального підрозділу Університету та принаймні одного з батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування).

2. ФОРМИ ТА ОЗНАКИ БУЛІНГУ

2.1. До булінгу (цькування) належать випадки, які відбуваються безпосередньо в приміщенні навчального підрозділу Університету та на прилеглих територіях (включно з навчальними приміщеннями, приміщеннями для занять спортом, проведення заходів, коридорами, вбиральнями, тощо) та (або) за межами закладу вищої освіти під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи закладу вищої освіти, та інших освітніх заходів, що організовуються за згодою ректора Університету, або керівника навчального підрозділу Університету, в тому числі дорогою до (із) закладу освіти.

Ознаками булінгу (цькування) є систематичне вчинення учасниками освітнього процесу діянь стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, в тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, а саме:

- умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними, перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці та інші правопорушення економічного характеру;

- словесні образи, погрози, в тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи;

- будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, образи, жарти, погрози, поширення образливих чуток;

- будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, завдання ударів;

- інші правопорушення насильницького характеру.

2.2. Виходячи із практичних спостережень, можна визначити такі форми булінгу:

- фізичний булінг – умисні поштовхи, удари, стусани, побої, нанесення інших тілесних ушкоджень, різного виду знущання, образливі жести або дії, пошкодження особистих речей та інші дії з майном (крадіжка, грабіж, ховання особистих речей жертви), фізичні приниження та ін.;

- сексуальний булінг є підвидом фізичного та означає дії сексуального характеру. Його важко розпізнати, тому що жертва сексуального булінгу панічно боїться розповісти про це дорослим, замикається в собі, постійно плаче на самоті, категорично відмовляється надавати будь-яку інформацію, може вчиняти спроби суїциду.

- психологічний булінг – насильство, пов'язане з дією на психіку, що завдає психологічного травмування шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно заподіюється емоційна невпевненість жертви. До цієї форми можна віднести:

- вербальний булінг: образливе ім'я, з яким постійно звертаються до

жертви, обзивання, поширення образливих чуток, словесне приниження, бойкот та ігнорування, залякування, використання агресивних жестів та інтонацій голосу для примушування жертви до здійснення певних дій, систематичні кепкування з будь-якого приводу;

- кібербулінг – новітній спосіб знущання з використанням електронних засобів комунікації, який включає приниження та цькування за допомогою мобільних телефонів, гаджетів, Інтернету та соціальних мереж.

2.3. Проявами, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) учасника освітнього процесу, є:

- замкнутість, тривожність, страх або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;

- неврівноважена поведінка;

- агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;

- різка зміна звичної для дитини поведінки;

- уповільнене мислення, знижена здатність до навчання;

- відлюдкуватість, уникнення спілкування;

- ізоляція, виключення з групи, небажання інших учасників освітнього процесу спілкуватися;

- занижена самооцінка, наявність почуття провини;

- поява швидкої втомлюваності, зниженої спроможності до концентрації уваги;

- демонстрація страху перед появою інших учасників освітнього процесу;

- схильність до пропуску навчальних занять;

- відмова відвідувати заклад освіти з посиланням на погане самопочуття;

- депресивні стани;

- аутоагресія (самоушкодження);

- суїцидальні прояви;

- явні фізичні ушкодження та (або) ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);

- намагання приховати травми та обставини їх отримання;

- скарги дитини на біль та (або) погане самопочуття, пошкодження чи зникнення особистих речей, вимагання особистих речей, їжі, грошей, жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток сексуального (інтимного) характеру або інших відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці;

- наявність фото-, відео- та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) змісту;

- наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей.

2.4. Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

- систематичність (повторюваність) діяння;

- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу),

спостерігачі (за наявності);

- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

3. ПОДАННЯ ЗАЯВ АБО ПОВІДОМЛЕНЬ ПРО ВИПАДКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Учасники освітнього процесу можуть повідомити про випадок булінгу (цькування), стороною якого вони стали або підозрюють про його вчинення стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу або про який отримали достовірну інформацію, керівника навчального підрозділу Університету або інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування) в закладах освіти.

3.2. У навчальному підрозділі Університету заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) або підозру щодо його вчинення приймає керівник навчального підрозділу.

Повідомлення можуть бути в усній та (або) письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.

3.3. Керівник навчального підрозділу Університету в разі отримання заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування):

- невідкладно у строк, що не перевищує однієї доби, повідомляє територіальний орган (підрозділ) Національної поліції України, принаймні одного з батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування);

- за потреби викликає бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги;

- повідомляє службу у справах дітей з метою вирішення питання щодо соціального захисту малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування), з'ясування причин, які призвели до випадку булінгу (цькування) та вжиття заходів для усунення таких причин;

- повідомляє центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою здійснення оцінки потреб сторін булінгу (цькування), визначення соціальних послуг та методів соціальної роботи, забезпечення психологічної підтримки та надання соціальних послуг;

- ініціює скликання засідання комісії з розгляду випадку булінгу (цькування) (далі – Комісія) не пізніше ніж упродовж трьох робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення.

4. ПРАВА, ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПОРЯДОК РОБОТИ КОМІСІЇ З РОЗГЛЯДУ ВИПАДКУ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

4.1. Метою діяльності комісії є припинення випадку булінгу (цькування) в навчальному підрозділі Університету; відновлення та нормалізація стосунків, створення сприятливих умов для подальшого здобуття освіти у групі (класі), де стався випадок булінгу (цькування); з'ясування причин, які призвели до випадку булінгу (цькування), та вжиття заходів для усунення таких причин; оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в соціальних і психолого-педагогічних послугах та забезпечення таких послуг.

4.2. Діяльність комісії здійснюється на принципах:

- законності;
- верховенства права;
- поваги та дотримання прав і свобод людини;
- неупередженого ставлення до сторін булінгу (цькування);
- відкритості та прозорості;
- конфіденційності та захисту персональних даних;
- невідкладного реагування;
- комплексного підходу до розгляду випадку булінгу (цькування);
- нетерпимості до булінгу (цькування) та визнання його суспільної небезпеки.

Комісія у своїй діяльності забезпечує дотримання вимог Законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних».

4.3. До завдань комісії належать:

- збір інформації щодо обставин випадку булінгу (цькування), зокрема пояснень сторін булінгу (цькування), батьків або інших законних представників малолітніх або неповнолітніх сторін булінгу (цькування); висновків практичного психолога та соціального педагога (за наявності) закладу освіти; відомостей служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; експертних висновків (за наявності), якщо у результаті вчинення булінгу (цькування) була завдана шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого; інформації, збереженої на технічних засобах чи засобах електронної комунікації (Інтернет, соціальні мережі, повідомлення тощо); іншої інформації, яка має значення для об'єктивного розгляду заяви;
- розгляд та аналіз зібраних матеріалів щодо обставин випадку булінгу (цькування) та прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену в заяві.

У разі прийняття рішення комісією про наявність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену в заяві, до завдань комісії також належать:

- оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в отриманні соціальних і психолого-педагогічних послуг та забезпечення таких послуг, у тому числі із залученням фахівців служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- визначення причин булінгу (цькування) та необхідних заходів для

усунення таких причин;

- визначення заходів виховного впливу щодо сторін булінгу (цькування) у групі, де стався випадок булінгу (цькування);

- моніторинг ефективності соціальних та психолого-педагогічних послуг, заходів із усунення причин булінгу (цькування), заходів виховного впливу та коригування (за потреби) відповідних послуг та заходів;

- надання рекомендацій для науково-педагогічних працівників закладу освіти щодо доцільних методів здійснення освітнього процесу та інших заходів із малолітніми чи неповнолітніми сторонами булінгу (цькування), їхніми батьками або іншими законними представниками;

- надання рекомендацій для батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування).

4.4. Формою роботи Комісії є засідання, які проводяться в разі потреби. Дату, час і місце проведення засідання комісії визначає її голова.

4.5. Засідання Комісії є правомочним у разі участі в ньому не менш як двох третин її складу.

4.6. Секретар Комісії не пізніше вісімнадцятої години дня, що передуює дню засідання комісії, повідомляє членів Комісії, а також заявника та інших зацікавлених осіб про порядок денний запланованого засідання, дату, час і місце його проведення, а також надає/надсилає членам Комісії та зазначеним особам необхідні матеріали в електронному або паперовому вигляді.

4.7. Рішення з питань, що розглядаються на засіданні Комісії, приймаються шляхом відкритого голосування більшістю голосів від затвердженого складу Комісії. У разі рівного розподілу голосів голос голови Комісії є вирішальним.

4.8. Під час проведення засідання Комісії секретар веде протокол засідання за формою згідно з додатком до цього Положення.

4.9. Особи, залучені до участі в засіданні Комісії, зобов'язані дотримуватись принципів діяльності Комісії, зокрема не розголошувати стороннім особам відомості, що стали їм відомі у зв'язку з участю у роботі Комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб.

Особи, залучені до участі в засіданні Комісії, під час засідання мають право:

- ознайомлюватися з матеріалами, поданими на розгляд Комісії;
- ставити питання по суті розгляду;
- подавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються.

4.10. Голова Комісії доводить до відома учасників освітнього процесу рішення Комісії згідно із протоколом засідання та здійснює контроль за їхнім виконанням.

4.11. Строк розгляду Комісією заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) в навчальному підрозділі Університету та виконання нею своїх завдань не має перевищувати десяти робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення керівником навчального підрозділу.

4.12. Склад Комісії затверджує наказом ректор Університету, або в

межах своїх повноважень керівник навчального підрозділу Університету. Комісія виконує свої обов'язки на постійній основі. Склад Комісії формується з урахуванням основних завдань Комісії.

Комісія складається з голови, заступника голови, секретаря та не менше ніж п'яти її членів.

До складу Комісії входять науково-педагогічні працівники, в тому числі практичний психолог та соціальний педагог (за наявності) закладу вищої освіти, представники служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

До участі в засіданні Комісії за згодою залучаються батьки або інші законні представники малолітніх або неповнолітніх сторін булінгу (цькування), а також можуть залучатися сторони булінгу (цькування), представники інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування) в закладах освіти.

Головою Комісії є ректор Університету, або керівник навчального підрозділу. Голова Комісії організовує її роботу і відповідає за виконання покладених на Комісію завдань, головує на її засіданнях та визначає перелік питань, що підлягають розгляду. Голова Комісії визначає функціональні обов'язки кожного члена Комісії. У разі відсутності голови Комісії його обов'язки виконує заступник голови Комісії.

У разі відсутності голови Комісії та заступника голови Комісії обов'язки голови Комісії виконує один із членів Комісії, який обирається комісією за поданням її секретаря.

У разі відсутності секретаря Комісії його обов'язки виконує один із членів Комісії, який обирається за поданням голови Комісії або заступника голови Комісії.

Секретар Комісії забезпечує підготовку проведення засідань Комісії та матеріалів, що підлягають розгляду на засіданнях Комісії, ведення протоколу засідань Комісії.

4.13. Член Комісії має право:

- ознайомлюватися з матеріалами, що стосуються випадку булінгу (цькування), брати участь у їх перевірці;
- подавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються;
- брати участь у прийнятті рішення шляхом голосування;
- висловлювати окрему думку усно або письмово;
- вносити пропозиції до порядку денного засідання Комісії.

4.14. Член Комісії зобов'язаний:

- особисто брати участь у роботі Комісії;
- не розголошувати стороннім особам відомості, що стали йому відомі у зв'язку з участю у роботі Комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб;
- виконувати в межах, передбачених законодавством та посадовими обов'язками, доручення голови Комісії;
- брати участь у голосуванні.

5. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЮ) В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

5.1. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в Університеті, його навчальних підрозділах має бути постійним системним процесом, спрямованим на:

- визначення та реалізацію необхідних заходів, способів і методів запобігання виникненню булінгу (цькування) та (або) потенційних ризиків його виникнення;
- виявлення булінгу (цькування) та (або) потенційних ризиків його виникнення;
- визначення та реалізацію необхідних заходів, способів і методів вирішення ситуацій булінгу (цькування) та/або усунення потенційних ризиків його виникнення.

5.2. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) ґрунтується на принципах:

- недискримінації за будь-якими ознаками;
- ненасильницької поведінки в міжособистісних стосунках;
- партнерства та підтримки між науково-педагогічним колективом закладу освіти і батьками (законними представниками) малолітнього чи неповнолітнього здобувача освіти;
- особистісно-орієнтованого підходу до кожної дитини;
- розвитку соціального та емоційного інтелекту учасників освітнього процесу;
- гендерної рівності;
- участі учасників освітнього процесу в прийнятті рішень відповідно до положень законодавства та установчих документів закладу освіти.

5.3. Завданнями діяльності щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) є:

- створення безпечного освітнього середовища в закладі вищої освіти, що включає психологічну та фізичну безпеку учасників освітнього процесу;
- визначення стану, причин і передумов поширення булінгу (цькування) в закладі освіти;
- підвищення рівня поінформованості учасників освітнього процесу про булінг (цькування);
- формування в учасників освітнього процесу нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, усвідомлення булінгу (цькування) як порушення прав людини;
- заохочення всіх учасників освітнього процесу до активного сприяння запобігання булінгу (цькуванню).

5.4. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в Університеті, його навчальних підрозділах відображається в плані заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) (далі – План),

який затверджується ректором Університету.

Розроблення Плану забезпечує проректор з науково-педагогічної роботи Університету.

Планування відповідних заходів здійснюється за результатами моніторингу стану освітнього середовища в Університеті.

Заплановані заходи повинні:

- спрямовуватись на задоволення потреб окремого закладу вищої освіти у створенні безпечного освітнього середовища;
- мати вимірювані показники ефективності;
- залучати всіх учасників освітнього процесу.

План розробляється до початку навчального року. Протягом навчального року керівник закладу освіти забезпечує проведення моніторингу (за потреби, але не рідше одного разу на півріччя) ефективності виконання Плану та внесення (за потреби) до нього змін.

Заплановані заходи можуть відбуватись у будь-якій формі: зустрічі, бесіди, консультації, лекції, круглі столи, тренінги, тематичні заходи, конкурси, спільні перегляди та обговорення тематичних відеосюжетів, літературних творів, матеріалів ЗМІ, особистого досвіду, запрошення гостей, у формі рольових ігор та інших організаційних формах.

5.5. До заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в Університеті, його навчальних підрозділах належать заходи щодо:

- організації належних заходів безпеки відповідно до законодавства (пост охорони, відеоспостереження за місцями загального користування тощо);
- організації безпечного користування мережею Інтернет під час освітнього процесу;
- контролю за використанням засобів електронних комунікацій малолітніми чи неповнолітніми здобувачами освіти під час освітнього процесу;
- розвитку соціального та емоційного інтелекту учасників освітнього процесу, зокрема:
  - розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, вміння відстоювати свої права та поважати права інших;
  - розуміння та сприйняття принципів рівності та недискримінації, поваги до гідності людини, толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки;
  - здатності попереджувати та розв'язувати конфлікти ненасильницьким шляхом;
  - відповідального ставлення до своїх громадянських прав і обов'язків, пов'язаних із участю в суспільному житті;
  - здатності визначати, формулювати та аргументовано відстоювати власну позицію, поважаючи відмінні від власних думки/позиції, якщо вони не порушують прав та гідності інших осіб;

- здатності критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення;
- здатності до комунікації та вміння співпрацювати для розв'язання різних суспільних проблем, зокрема шляхом волонтерської діяльності тощо;
- підвищення рівня обізнаності учасників освітнього процесу про булінг (цькування), його причини та наслідки, порядок реагування на випадки булінгу (цькування) тощо;
- створення в закладі освіти культури, що ґрунтується на нетерпимості до будь-яких форм насильства та дискримінації, в тому числі булінгу (цькування).

6. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ ДО СТОРІН БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

6.1. Заходи виховного впливу – заходи, які застосовуються під час освітнього процесу щодо сторін булінгу (цькування) та забезпечують корекцію їхньої поведінки, зокрема виправлення деструктивних реакцій та способів поведінки в міжособистісних стосунках.

6.2. Заходи виховного впливу до сторін булінгу (цькування) в Університеті, його навчальних підрозділах застосовуються з метою:

- відновлення та нормалізації відносин між сторонами булінгу (цькування) після відповідного випадку;
- недопущення повторення випадку булінгу (цькування) між сторонами булінгу (цькування);
- загальної превенції випадків булінгу (цькування) в закладі освіти.

6.3. Необхідні заходи виховного впливу до сторін булінгу (цькування) визначає комісія з розгляду випадків булінгу (цькування) в Університеті, або його навчальному підрозділі, зокрема:

- мету, конкретні завдання, зміст, методи та форми заходів виховного впливу;
- критерії визначення співвідношення між запланованими та отриманими результатами заходів виховного впливу.

Моніторинг ефективності застосування заходів виховного впливу до сторін булінгу (цькування) та необхідність їх коригування визначає комісія з розгляду випадків булінгу на черговому засіданні.

6.4. Заходи виховного впливу реалізуються науково-педагогічними працівниками Університету, фахівцями служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді із залученням необхідних фахівців із надання правової, психологічної, соціальної та іншої допомоги, в тому числі територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України та інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування).

Суб'єкти реагування на випадки булінгу (цькування) в закладах освіти під час реалізації заходів виховного впливу діють у межах повноважень,

передбачених законодавством та цим Положенням.

6.5. Психологічний та соціально-педагогічний супровід застосування заходів виховного впливу в групі, в якій стався випадок булінгу (цькування), здійснюють у межах своїх посадових обов'язків практичний психолог (за наявності) навчального підрозділу Університету, зокрема:

- діагностику рівня психологічної безпеки та аналіз її динаміки;
- розробку програми реабілітації для потерпілого (жертви) та її реалізацію із залученням батьків або інших законних представників малолітньої або неповнолітньої особи;
- розробку корекційної програми для кривдника (булера) та її реалізацію із залученням батьків або інших законних представників малолітньої або неповнолітньої особи;
- консультативну допомогу всім учасникам освітнього процесу;
- розробку профілактичних заходів.

У разі відсутності практичного психолога та соціального педагога в навчальному підрозділі (університеті) супровід застосування заходів виховного впливу здійснюють працівники служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

7. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТА ФУНКЦІЇ РОБОТИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЮ БУЛІНГУ

7.1. Булінг (цькування) – це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

7.2. З метою створення безпечного освітнього середовища в Університеті має бути запроваджений комплексний підхід у сфері запобігання та протидії проявам булінгу (цькування).

У комплексному підході можна відзначити два ключових напрями: управлінський і просвітницький.

7.2.1. Управлінський напрям – це аналіз ситуації в Університеті, його навчальному підрозділі, розробка правил поведінки, алгоритмів дій, плану заходів, здійснення моніторингу його реалізації та безпечності, комфортності освітнього середовища тощо.

Управлінський напрям реалізується ректором Університету, керівником навчального підрозділу Університету та містить такі заходи:

1. Перевірку приміщень, території закладу освіти з метою виявлення місць, які потенційно можуть бути небезпечними та сприятливими для

вчинення булінгу (цькування), та організацію належних заходів безпеки (контрольно-пропускний режим, спостереження за місцями загального користування (коридори, подвір'я тощо) і технічними приміщеннями).

2. Розробку, затвердження та оприлюднення плану заходів, які пов'язані із запобіганням та протидією булінгу (цькуванню) в закладі вищої освіти. В першу чергу ці заходи мають бути спрямовані на формування стійкого переконання в учасників освітнього процесу щодо неприпустимості булінгу (цькування) в міжособистісних стосунках і мати практичний характер (забезпечувати набуття умінь та навичок ненасильницької поведінки). Планування заходів з метою запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в закладі вищої освіти необхідно проводити на основі вивчення причин та умов виникнення можливих ситуацій, а також ймовірних ризиків проявів протиправної поведінки (насильницької поведінки). Вивчення ситуації в закладі освіти та координація дій допоможе розробити такий план дій, який відповідатиме реальним потребам і враховуватиме реальні ресурси закладу освіти. У план заходів можна включити: тренінги, тематичні зустрічі та заняття, круглі столи, бесіди, консультації, спільні перегляди та обговорення тематичних відеосюжетів усіма учасниками освітнього процесу щодо ненасильницьких методів поведінки та виховання, вирішення конфліктів, управління власними емоціями та подолання стресу тощо.

План заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі вищої освіти, розробляється та затверджується керівником закладу вищої освіти з урахуванням пропозицій територіальних органів (підрозділів):

- Національної поліції України;
- центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я (Міністерства охорони здоров'я);
- головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику (Міністерства юстиції);
- служб у справах дітей;
- центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

3. Розгляд та неупереджене з'ясування обставин випадків булінгу (цькування) в закладі вищої освіти відповідно до заяв, що надійшли.

Керівник навчального підрозділу Університету повинен довести до відома здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних, працівників, батьків та інших учасників освітнього процесу інформацію щодо їх обов'язку повідомляти керівника навчального підрозділу Університету про випадки булінгу (цькування), учасниками або свідками якого вони стали, або підозрюють про його вчинення по відношенню до інших осіб за зовнішніми ознаками, або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб. Відповідно до такого повідомлення керівник навчального підрозділу доповідає ректору Університету про можливий випадок булінгу (цькування) для прийняття рішення щодо проведення розслідування та скликання

засідання Комісії з розгляду випадків булінгу (цькування). Якщо Комісія визнала, що це був булінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварка, тобто відповідні дії носять систематичний характер, то ректор Університету зобов'язаний повідомити уповноважені підрозділи органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та Службу у справах дітей.

У разі, якщо Комісія не кваліфікує випадок як булінг (цькування), то постраждалому надається відповідне рішення Комісії, в якому повідомляється, що у разі незгоди з цим рішенням, постраждалий може звернутись до органів Національної поліції України із відповідною заявою.

Рішення Комісії реєструються в окремому журналі, зберігаються в паперовому вигляді з оригіналами підписів усіх членів Комісії.

Потерпілий чи його/її представник також можуть звертатися відразу до уповноважених підрозділів органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та Служб у справах дітей із повідомленням про випадки булінгу (цькування).

4. Налагодження роботи психологічної служби закладу освіти, зокрема в частині підвищення кваліфікації практичного психолога, соціального педагога та формування вмінь і навичок щодо виявлення, протидії та попередження булінгу (цькування).

Варто пам'ятати, що булінг (цькування) негативно впливає на фізичне та психічне здоров'я всіх учасників цього процесу, тому керівник закладу вищої освіти за будь-якого рішення комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг (цькування), стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування).

Психологічний супровід таких осіб здійснює соціальний педагог у взаємодії із практичним психологом. З цією метою можна запровадити скриньки довіри, оприлюднення телефонів: Дитяча лінія 116 111 або 0 800 500 225 (з 12.00 до 16.00);

- Гаряча телефонна лінія щодо булінгу 116 000;
- Гаряча лінія з питань запобігання насильству 116 123 або 0 800 500 335;
- Уповноважений Верховної Ради з прав людини 0 800 50 17 20;
- Уповноважений Президента України з прав дитини 044 255 76 75;
- Центр надання безоплатної правової допомоги 0 800 213 103;
- Національна поліція України 102.

Проведення регулярного моніторингу безпечності та комфортності закладу вищої освіти та освітнього середовища шляхом опитування, анкетування та вжиття відповідних заходів реагування.

7.2.2. Просвітницький напрям – це системна робота з інформування, роз'яснення з метою формування навичок толерантної та ненасильницької поведінки, спілкування та взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Просвітницький напрям реалізовується за участі науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти, батьків та інших учасників освітнього процесу шляхом організації тематичних заходів, зустрічей, бесід, консультацій.

Принципи дотримання прав людини, толерантної поведінки, недискримінації, співробітництва та взаємоповаги рекомендовано зробити наскрізними темами для таких заходів та інших форматів роботи з попередження булінгу (цькування). Залучення громадських, батьківських, молодіжних організацій, представників служб у справах дітей та Національної поліції України (ювенальна превенція) дасть можливість урізноманітнити таку роботу та зробити її цікавішою. Результатом просвітницької роботи має бути знання всіма учасниками освітнього процесу своїх прав та можливостей, способів дій та реагування на випадки булінгу (цькування) свідками, учасниками або об'єктом якого вони стали або могли стати.

Ректор Університету, керівники навчальних підрозділів зобов'язані забезпечити оприлюднення на вебсайтах, дошках оголошень та при проведенні інструктажів для всіх працівників закладу освіти:

- правил поведінки здобувачів освіти в закладі освіти;
- плану заходів закладу освіти, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню);
- процедури подання учасниками освітнього процесу заяв про випадки булінгу (цькування) в закладі вищої освіти (форма заяви, примірний зміст, терміни та процедуру розгляду відповідно до законодавства тощо);
- порядку реагування на доведені випадки булінгу (цькування) в закладі вищої освіти та відповідальність осіб, причетних до булінгу (цькування).

7.3. Профілактика булінгу передбачає роботу за такими напрямками:

- ознайомлення професорсько-викладацького складу Університету з особливостями поширення масових негативних явищ серед здобувачів вищої та фахової передвищої освіти і загальноприйнятими у світі поняттями «булінг», «третирування», «цькування» з огляду на розуміння проблеми насильства над дітьми та його видами (висвітлення матеріалів на засіданнях кафедр, засіданнях керівників груп);
- просвітницька робота психологічної служби Університету серед студентської молоді щодо попередження насильства з використанням основних форм просвітницької роботи, а саме: лекційної роботи, мінілекцій, круглих столів, бесід, диспутів, годин відкритих думок, усних журналів, кінолекторіїв, організації конкурсів, фестивалів, акцій, створення клубів із правових знань, організації на базі Університету консультативних пунктів, де всі учасники освітнього процесу можуть отримати консультації практичного психолога, проведення зустрічей із працівниками правоохоронних органів;
- формування правосвідомості і правової поведінки здобувачів вищої освіти відповідальності за своє життя, розвиток активності, самостійності, творчості здобувачів вищої освіти, створення умов для самореалізації особистості;
- формування у викладачів та батьків навичок ідентифікації насильства як у своїй поведінці, так і в поведінці дітей із метою формування умінь виокремлювати існуючу проблему;
- створення в Університеті умов недопущення булінгу та відповідного середовища в освітній установі для профілактики та боротьби з негативними

соціально-педагогічними наслідками цього явища;

- зміцнення захисних сил особистості та організму в протистоянні цькуванню як для здорових здобувачів освіти, так і для тих, хто вже має соматичну або психічну патологію;

- проведення бесід зі здобувачами вищої та фахової передвищої освіти з метою профілактики булінгу, виступи провідних спеціалістів у системі профілактичної роботи щодо подолання різноманітних форм агресивної поведінки серед підлітків.

- використання потенціалу навчальних предметів, які вивчаються в Університеті та які присвячені:

- 1) здоров'ю, здоровому способу життя і фізичній культурі;
- 2) особистісному розвитку та плануванню кар'єри;
- 3) вихованню студентської молоді відповідно до принципів науковості, системності, наступності, природовідповідності та зв'язку з реальним життям.

7.4. Основними функціями щодо протидії булінгу є:

- діагностика – соціальне і психологічне вивчення здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників, груп і колективів, моніторинг соціальних процесів та психічного розвитку окремих здобувачів вищої освіти, визначення причин, що ускладнюють особистісний розвиток, навчання та взаємини в колективі;

- корекція – здійснення психолого-педагогічних заходів із метою усунення відхилень у психічному та особистісному розвитку і поведінці, подолання різних форм девіантної поведінки (в разі недостатності психопрофілактичної роботи та за умови необхідності, своєчасності й ефективності застосування методів психокорекції та загальної психотерапії);

- реабілітація – надання психолого-педагогічної і соціальної допомоги здобувачам вищої освіти, які перебувають у кризовій життєвій ситуації, з метою адаптації їх до умов навчання в Університеті та соціального середовища;

- профілактика – своєчасне попередження відхилень у психічному та особистісному розвитку, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям в освітньому процесі, попередження наркоманії, алкоголізму, суїцидів, расової і соціальної нетерпимості, аморального способу життя та ін.;

- психологічна просвіта – підвищення психологічної культури всіх учасників освітнього процесу – здобувачів вищої освіти, викладачів, співробітників.

7.5. До функцій ректора закладу вищої освіти або уповноваженої ним особи відповідно до Закону належить здійснення контролю за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти та розгляд скарг про відмову в реагуванні на випадки булінгу (цькування) за відповідними заявами. Для виконання цих функцій слід призначити відповідальну особу з числа науково-педагогічних працівників та на своїх вебсайтах оприлюднити інформацію, хто виконує відповідну функцію і процедуру подання заяв.

8. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

Відповідальність за вчинення булінгу (цькування) визначена ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення:

Булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Неповідомлення керівником закладу вищої освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до двадцяти процентів заробітку.

**Проректор з навчально-
виховної роботи**

Ольга ЧЕРНИШОВА

Додаток 1

До положення про щодо протидії булінгу
(цькуванню) у Донецькому національному
медичному університеті

ПРОТОКОЛ № _____
засідання комісії з розгляду випадків булінгу (цькування)

(Найменування навчально-виховного підрозділа Університету)
" ____ " _____ 20__ р.

Час ____ год ____ хв

Підстава:

(від кого і коли надійшло заява або повідомлення про випадок булінгу (цькування))

(стислий зміст заяви або повідомлення)

Присутні:

Члени комісії (____ осіб) згідно з наказом про склад комісії від
_____ N _____:

Інші особи (____ осіб):

СЛУХАЛИ:

I. Затвердження Порядку денного засідання

II. Розгляд питань Порядку денного засідання¹

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

III. Ухвалили рішення про²
потреби сторін булінгу (цькування) в соціальних та психолого-педагогічних
послугах

(опис відповідних послуг та відповідальні за їх надання)
заходи для усунення причин булінгу (цькування)

(опис заходів та відповідальні за їх виконання)
заходи виховного впливу щодо сторін булінгу (цькування)

(опис заходів та відповідальні за їх виконання)

рекомендації для педагогічних (науково-педагогічних) працівників закладу освіти щодо доцільних методів здійснення освітнього процесу та інших заходів з малолітніми чи неповнолітніми сторонами булінгу (цькування), їхніми батьками або іншими законними представниками

(опис рекомендацій і суб'єктів призначення цих рекомендацій)

рекомендації для батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування)

(опис рекомендацій і суб'єктів призначення цих рекомендацій)

Голова комісії _____

Секретар _____

¹ Розділ II доповнюється окремими сторінками.

² Розділ III доповнюється окремими сторінками.